

С. Пронишин, студентка бакалаврату
О. Бабелюк, д-р філол. н., проф.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ПЕРЕКЛАД ПРОТОКОЛІВ ЕВАКУАЦІЇ ТА ІНСТРУКЦІЙ З НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОПОМОГИ

У сучасних умовах воєнних загроз, техногенних аварій і природних катастроф переклад оперативно-регламентуючих документів набуває статусу складника системи безпеки. Протоколи евакуації та інструкції з надання першої допомоги функціонують у межах інституційного дискурсу підвищеної відповідальності, де семантична неточність або структурна неузгодженість можуть призвести до порушення алгоритму дій і, як наслідок, до загрози життю та здоров'ю людей. У цьому контексті перекладач виступає не лише мовним посередником, а й суб'єктом професійної комунікації в системі цивільного захисту.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю стандартизації перекладу текстів, що регламентують поведінку під час надзвичайних ситуацій. Як зазначає О. С. Пальчевська, підготовка перекладачів для системи цивільного захисту повинна передбачати формування здатності працювати з високоризиковими інструктивними текстами та забезпечувати точність термінологічного відтворення [1, с. 54]. Водночас у працях О. А. Бабелюк наголошується на значенні структурної впорядкованості та функціональної адекватності мовних засобів у професійній комунікації, що безпосередньо корелює з перекладом регламентуючих документів [2].

Протоколи евакуації характеризуються високим ступенем стандартизації, чіткою композиційною організацією та алгоритмізованістю викладу. Їхня структура передбачає послідовність дій, визначення відповідальних осіб і формулювання обов'язкових приписів. Домінантною граматичною ознакою таких текстів є імператив, який забезпечує директивність і мінімізує можливість двозначної інтерпретації. Наприклад, англomовне формулювання: *Activate the alarm system* відтворюється як «Увімкніть систему оповіщення», а конструкція *Use the nearest emergency exit* перекладається як «Скористайтеся найближчим аварійним виходом». Збереження імперативної форми є принциповим, оскільки трансформація в описову конструкцію на зразок «необхідно скористатися» знижує рівень категоричності й послаблює прагматичний ефект інструкції.

Особливу складність становлять умовні конструкції, що визначають алгоритм поведінки в конкретній ситуації. Формула: *In case of fire, do not use elevators* повинна перекладатися як «У разі пожежі не користуйтеся ліфтами». Неправильне відтворення заперечення або умовного компонента може призвести до зміни логіки дій. У практиці перекладу протоколів евакуації часто застосовується стратегія використання усталених еквівалентів, яка передбачає відтворення термінів за допомогою вже кодифікованих відповідників у національній системі цивільного захисту. Так, термін *evacuation route* передається як «маршрут евакуації», *assembly point* як «пункт збору», а *designated safe area* як «визначена безпечна зона». Застосування калькування є

виправданим за умови відповідності нормативній базі та відсутності семантичних розбіжностей.

Інструкції з надання першої допомоги мають подібну алгоритмічну організацію, однак відзначаються ще більшою лаконічністю та медичною специфікою термінології. Вони побудовані як послідовність коротких імперативних речень, що формують чіткий порядок дій. Наприклад, формулювання *Check for breathing* перекладається як «Перевірте наявність дихання», а *Call emergency services immediately* як «Негайно викличте екстрені служби». У цих текстах поєднуються імперативні конструкції з вузькоспеціальною лексикою, зокрема такими термінами, як *airway obstruction*, що передається як «обструкція дихальних шляхів», *severe bleeding* як «масивна кровотеча», або *cardiac arrest* як «зупинка серця».

Термінологічна уніфікація є критично важливою умовою адекватного перекладу інструкцій першої допомоги. Варіативність перекладу одного й того самого терміна може призвести до різночитань і порушення алгоритму дій. Так, лексема *bleeding* не повинна перекладатися як «крововтрата», якщо йдеться про зовнішню кровотечу, оскільки ці поняття належать до різних медичних категорій. У деяких випадках перекладач застосовує конкретизацію для досягнення нормативної відповідності. Наприклад, конструкція *Provide rescue breaths* адекватно відтворюється як «Виконайте штучну вентиляцію легень», оскільки пряме калькування не відображає усталеного медичного терміна.

Алгоритмізація обох типів текстів передбачає збереження структурної симетрії в перекладі. Порушення послідовності дій, надмірне ускладнення синтаксичної організації або введення додаткових пояснень суперечить принципу функціональної економії. Як наголошує О. С. Пальчевська, інтеграція сучасних перекладацьких інструментів і уніфікація термінології сприяють підвищенню точності професійної комунікації [1, с. 54]. Для інструктивних текстів особливо важливо зберігати повторюваність формул і структурну компактність.

Серед типових перекладацьких ризиків можна виокремити неправильну інтерпретацію модальності та умовних конструкцій. Наприклад, формулювання *Do not attempt to move the victim unless necessary* повинно перекладатися як «Не намагайтеся переміщувати постраждалого, якщо це не є необхідним». Втрата заперечення або некоректне передання умовного компонента змінює зміст інструкції та може спричинити небезпечні наслідки. Дослідження О. А. Бабелюк підкреслюють, що професійний текст має характеризуватися функціональною адекватністю та структурною впорядкованістю мовних засобів [2], що є визначальним і для перекладу протоколів евакуації та інструкцій з надання першої допомоги.

Таким чином, переклад протоколів евакуації та інструкцій з надання першої допомоги становить спеціалізовану сферу прикладної лінгвістики та перекладознавства, у межах якої поєднуються термінологічна точність, структурна симетрія та прагматична доцільність. Домінування імперативних конструкцій, стандартизованих формул і алгоритмізованої організації тексту визначає специфіку перекладацьких стратегій. Адекватний переклад у цій галузі виступає не лише лінгвістичним завданням, а й важливим елементом забезпечення ефективного реагування в умовах надзвичайних ситуацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пальчевська О.С., Губич П.В., Маланюк М.С. Підготовка перекладачів для системи цивільного захисту у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності: інтеграція САТ-застосунків й AI-інструментів у навчання. – Львів: ЛДУБЖД, 2025. – С. 54.
2. Babelyuk O. Using Distance EdTech for Remote Foreign Language Teaching During the COVID-19 Lockdown in Ukraine // Arab World English Journal. – 2020. – Pp. 4–15.
3. Sphere Association. The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response. – Geneva: Sphere Association, 2018.
4. FEMA. Emergency Operations Center How-to Quick Reference Guide. – Washington, DC: Federal Emergency Management Agency, 2022.